

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2003-11-29

UDK 316.653-053.6:316.73 (497.4-14)

STALIŠČA MLADIH SLOVENSKE ISTRE DO (MED)KULTURNIH FENOMENOV OKOLJA BIVANJA

Mateja SEDMAK

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijska 1
e-mail: mateja.sedmak@zrs-kp.si

IZVLEČEK

Članek predstavlja ključne ugotovitve javnomnenske raziskave, izvedene med srednješolsko populacijo na območju slovenske Istre v obdobju maj-junij 2002. Osrednji cilj raziskave je bil preučiti stališča in odnos mladih iz slovenske Istre do kulturnega okolja, v katerem živijo, s posebnim poudarkom na tistih družbenih fenomenih, ki to kulturno okolje ključno označujejo. Pri tem nas je zanimal odnos mladih do večkulturnosti in večjezičnosti Slovenske Istre, narodno mešanih zakonov/partnerstev, kulturnega in jezikovnega pluralizma oz. asimilacije v prevladujočo slovensko kulturo in/ali jezik, priseljencev in vprašanj, povezanih s priseljeniško problematiko, idr. Končni cilj raziskave je bil ugotoviti stopnjo (med)kulturne strpnosti in sprejemanja, ki smo ji priča med mladimi. Rezultate te raziskave smo primerjali z rezultati sorodne študije (Sedmak et al., 2002), ki je bila izvedena na območju slovenske Istre na reprezentativnem vzorcu odrasle (polnoletne) populacije.

Ključne besede: mladi, javno mnenje, slovenska Istra, etničnost, etnična heterogamija, kultura, narodnost, večjezičnost, strpnost

LE OPINIONI DEI GIOVANI DELL'ISTRIA SLOVENA NEI CONFRONTI DEI FENOMENI (INTER)CULTURALI CHE RIGUARDANO L'AMBIENTE DI VITA

SINTESI

L'articolo ci presenta le considerazioni essenziali che concernono un sondaggio, fatto tra gli studenti delle scuole medie superiori nell'area nell'Istria slovena nel periodo fra il maggio e il giugno dell'anno 2002. La meta principale della ricerca è stata quella di analizzare le opinioni ed il rapporto dei giovani dell'Istria slovena verso l'ambiente culturale in cui vivono, dando maggior risalto a quei fenomeni sociali che determinano essenzialmente quest'ambiente culturale. Ci siamo interessati del rapporto che i giovani mostrano verso la multiculturalità e il plurilinguismo dell'Istria slovena, i matrimoni/partner misti, il pluralismo culturale e linguistico, ossia l'assimilazione nella cultura e/o nella lingua slovena predominante, gli emigrati e le questioni collegate alla problematica migratoria, ecc. Lo scopo finale della ricerca è stato quello di constatare il livello di tolleranza dell'(inter)culturalità e di accettazione, che è presente tra i giovani. I risultati di questa ricerca sono stati confrontati con i risultati di uno studio simile (Sedmak et al., 2002) che è stato fatto sull'area dell'Istria slovena, prendendo come campione rappresentativo la popolazione adulta (maggiormente).

Parole chiave: giovani, opinione pubblica, Istria slovena, etnicità, eterogamia etnica, cultura, nazionalità, plurilinguismo, tolleranza

1. UVOD

V članku bodo predstavljene nekatere ključne ugotovitve javnomnenjske raziskave z naslovom *"Identiteta slovenske Istre – mladi"*, ki je bila izvedena v obdobju maj-junij 2002 kot del širšega aplikativnega projekta *"Identiteta slovenske Istre"*¹ (Sedmak et al., 2002) (Sedmak, 2002a). Osrednji cilj raziskave je bil v najširšem pomenu proučiti stališča in odnos mladih (natančneje srednješolske populacije) iz slovenske Istre do *kulturnega okolja*, v katerem živijo, s posebnim poudarkom na tistih družbenih fenomenih, ki to kulturno okolje ključno označujejo. Pri tem nas je posebej zanimal odnos mladih do večkulturnosti in večjezičnosti slovenske Istre, etnične heterogenosti, kulturnega in jezikovnega pluralizma oz. asimilacije v prevladujočo slovensko kulturo in/ali jezik, priseljencev in vprašanj, povezanih s priseljeniško problematiko idr.

Osrednje vprašanje, ki je "iz ozadja" vodilo vsebinsko zasnovo raziskave, je bilo namenjeno stopnji (ne)strpnosti in (ne)sprejemanja določenih kulturnih fenomenov, tipičnih za preučevano območje, oz. natančneje, vprašanju medkulturne (ne)strpnosti.

Številna vprašanja iz v nadaljevanju predstavljene mladinske raziskave so bila vključena tudi v javnomnenjski raziskavi *"Identiteta slovenske Istre"*, ki smo jo izvedli na vzorcu odrasle (polnoletne) populacije v letih 2001-2002 (Sedmak et al., 2002). To nam omogoča primerljivost rezultatov, kar se kaže kot pomembno z vidika razlik in podobnosti v stališčih in odnosu do obravnavane teme med mladinsko in odraslo populacijo slovenske Istre. Pri tem se izpostavi vprašanje, ali se vrednote in stališča odrasle (polnoletne) populacije v toku medgeneracijske transmisije prenašajo na mladino oz. ali smo pri tem prenosu priča medgeneracijskemu prelomu in če, kateri so dejavniki tega preloma.

2. OPIS VZORCA

Anketiranje je potekalo v maju in juniju 2002 na vzorcu srednješolske mladine z območij Mestne občine Koper, Občine Izola in Občine Piran. V raziskavo je bilo vključenih 313 mladih iz 10 srednjih šol, in sicer: Srednja tehnična šola, Srednja ekonomska in poslovna šola, Gimnazija Koper, Ginnasio Gian Rinaldo Carli, Srednja pomorska in prometna šola, Gimnazija Piran, Ginnasio Antonio Sema, Srednja zdravstvena šola, Scuola media Pietro Coppo, Srednja gostinska in turistična šola.

Tabela 1: Šola
Table 1: School

	f	f%
Srednja tehnična šola, Koper	16	5,1
Srednja ekonomska in poslovna šola, Koper	54	17,3
Gimnazija Koper	51	16,3
Ginnasio Gian Rinaldo Carli, Koper	12	3,8
Srednja pomorska in prometna šola, Portorož	31	9,9
Gimnazija Piran	42	13,4
Ginnasio Antonio Sema, Piran	24	7,7
Srednja zdravstvena šola, Izola	38	12,1
Scuola media Pietro Coppo, Izola	8	2,6
Srednja gostinska in turistična šola, Izola	37	11,8
SKUPAJ	313	100

V raziskavo so bili vključeni dijaki tretjega in četrtega letnika, stari od 17 do 23 let.² Tej odločitvi je botrovalo prepričanje, da imajo dijaki višjih letnikov bolj izdelana stališča v odnosu do obravnavane problematike, med drugim tudi zaradi učnega programa, ki pri določenih predmetih (npr. sociologija) predvideva soočenje s temami, katerim je bila posvečena raziskava (interkulturalnost, jezik, migracije ipd.).

Tabela 2: Starost anketiranih
Table 2: The respondents' age

STAROST	f	f%
17 let	101	33,1
18 let	112	36,7
19 let	66	21,6
20 let	20	6,6
21 let	4	1,3
22 let	1	0,3
23 let	1	0,3
SKUPAJ	305	100

Med vprašanimi je bilo nekoliko več deklet (60%) kot fantov (40%).

1 Sofinancerja aplikativnega projekta "Identiteta slovenske Istre" sta Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS in Mestna občina Koper.

2 Pri interpretaciji so upoštevani in analizirani zgolj veljavni odstotki.

Tabela 3: Spol
Table 3: Gender

SPOL	f	f %
dekleta	183	60
fantje	122	40
SKUPAJ	305	100

Skoraj polovica mladih, ki so izpolnili anketo, živi v mestnem okolju (47,8%), 29,1% jih živi v primestju in 23,1% v vaškem okolju slovenske istre.

Med 61 vprašanimi (19,5%), ki so se na preučevano območje priselili in torej ne sodijo v skupino avtohtonih prebivalcev, se je večina (60,7%) priselila v dobi zgodnjega otroštva (0-7 let), 8,2% v osnovnošolskem obdobju (8-14 let) in 31,1% po 15 letu starosti.

Skoraj polovica vprašanih srednješolcev je katoliške vere (48,8%), sledijo jim verujoči pravoslavne vere (5,4%), agnostiki (3,7%) in muslimani (3,4%). Neverujočih je 34,9%, medtem ko v skupino "drugo" sodi 3,7% mladih.

Med mladimi, ki so se narodno samoopredelili, jih je največ slovenske narodne pripadnosti (83,3%), sledijo jim Bošnjaki/nje (4,2%), Hrvati/ce (3,9%), nato Srbi/kinje (3,5%), pripadniki/ce italijanske manjšine (2,9%) in Albanci/ke ter Makedonci/ke z 0,3%; 1,5% mladih se je opredelilo za možnost "drugo".

Pomemben je podatek, da se je zgolj 9 dijakov/inj opredelilo za italijansko narodnost, četudi je bilo v raziskavo vključenih 44 dijakov/inj, ki obiskujejo srednjo šolo z italijanskim učnim jezikom.

Tabela 4: Narodna pripadnost
Table 4: Ethnic affiliation

	f	f %
slovenska	259	83,3
italijanska	9	2,9
hrvaška	12	3,9
srbska	11	3,5
bošnjaška	13	4,2
albanska	1	0,3
makedonska	1	0,3
drugo	5	1,5
SKUPAJ	311	100

Enajst dijakov (3,5%) se je samoopredelilo z dvojno narodnostjo, eden od teh (0,3%) pa kar s trojno (slovensko-hrvaško-češko narodnostjo).

Tabela 5: Samoopredelitev z dvojno narodno pripadnostjo

Table 5: Self-determination as to double ethnic affiliation

NARODNA PRIPADNOST I.	NARODNA PRIPADNOST II.	
	slovenska	srbska
slovenska		1
italijanska	1	
hrvaška	5	
srbska	1	
bošnjaška	2	
črnogorska	1	

Dejstvo in potreba, da se določen odstotek dijakov/inj samoopredeljuje z dvojno oz. trojno narodnostjo, izpričujejata pomen multiplih narodnih in kulturnih identitet ter problematičnost popisov prebivalstva, ki terjajo enodimenzionalne narodne samoopredelitve. V okolju, ki ga odlikuje relativno visoka stopnja etnične heterogenosti, posledično visoko število mešanih zakonov/partnerstev (cca. 20,5%) in hkratna relativno visoka stopnja medkulturne strpnosti in bivanjskega sožitja (multi- in interkulturna drža prebivalcev slovenske istre), je verjetnost oblikovanja dvojnih oz. multiplih narodnih identitet toliko višja. Multiple samoopredelitve pa izpričujejo dejstvo, da je posameznik lahko istočasno pripadnik dveh narodnih skupin, da tako čuti, se tako doživlja in deluje.

Dijaki tudi pri določanju narodne pripadnosti staršev navajajo dvojne oz. multiple narodne identitete roditeljev. Osem dijakov (2,6%) tako meni, da imajo njihovi očetje dvojno narodno pripadnost, eden od teh celo trojno (slovensko-italijansko-hrvaško). Hkrati pa šest dijakov (1,9%) meni, da so njihove matere nosilke dvojnih narodnih identitet.

Tabela 6: Narodna pripadnost očeta
Table 6: Father's ethnic affiliation

	f	f %
slovenska	211	68,5
italijanska	15	4,9
hrvaška	40	13,0
srbska	17	5,5
bošnjaška	19	6,2
albanska	1	0,3
makedonska	2	0,6
črnogorska	2	0,6
drugo	1	0,3
SKUPAJ	308	100

Tabela 7: Narodna pripadnost matere
Table 7: Mother's ethnic affiliation

	f	f %
slovenska	229	73,9
italijanska	5	1,6
hrvaška	35	11,3
srbska	16	5,2
bošnjaška	18	5,8
albanska	1	0,3
makedonska	1	0,3
češka	1	0,3
madžarska	2	0,6
poljska	1	0,3
drugo	1	0,3
SKUPAJ	310	100

Pri analizi podatkov smo ugotavljali tudi razlike glede na *spot* in *narodno pripadnost* srednješolcev. Pri slednji spremenljivki se je zaradi relativno nizkega števila pripadnikov posamičnih narodnih skupin uporabilo zgolj dualno razdelitev, in sicer Slovenci/Neslovenci. V nadaljevanju sta omenjeni spremenljivki izpostavljeni le takrat, ko statistično pomembno vplivata na razlike pri odgovorih.

IZSLEDKI IN RAZPRAVA

Etnična heterogamija

Prvi, najobsežnejši sklop vprašanj je bil posvečen problematiki *etnično mešanih zakonskih zvez/partnerstev* (tj. *etnični heterogamiji*) in z njimi povezanimi fenomenom. S temi vprašanji se je merilo:

- odnos mladih do etnično mešanih zakonov/partnerstev, tj. stopnjo (ne)strpnosti in (ne)sprejemanja etnične heterogamije, ki istočasno odraža tudi stopnjo ne/strpnosti in ne/sprejemanja pripadnikov drugih narodnosti; sprejemanje partnerske zveze s pripadnikom druge etnije sodi namreč med najvišje izraze strpnosti in sprejemanja prav te etnije (Štrukelj, 1986);
- stopnjo medetnične bližine/distance;
- ali mladi pri izbiri partnerja višje vrednotijo pripisane (rasa, narodnost, vera) ali pridobljene določnice (denar) oz. karakterne in telesne lastnosti (telesna privlačnost, dobrosrčnost, ljubezen);
- kako mladi ocenjujejo strpnost svojega lokalnega okolja;
- ali so mladi bolj naklonjeni pojavu večkulturnosti in večjezičnosti ali jezikovni/kulturni asimilaciji ter prevladi ene same kulture in jezika.

Sprva smo od dijakov želeli izvedeti, ali bi (na načelni ravni) pristali na partnersko zvezo z nekom, ki ni iste narodnosti, rase in vere, kot so oni sami. S tem se je

ugotavljal odnos do treh temeljnih oblik mešanih zakonov/partnerstev, in sicer: medkulturnih, medrasnih in medverskih.

Prejeti odgovori nakazujejo, da mladi v splošnem pozitivno sprejemajo (vrednotijo) etnično mešana partnerstva, saj je več kot polovica izprašanih izkazala pripravljenost tako za medkulturno kot medrasno in medversko partnerstvo. Skupaj z odgovorom "mogoče bi" pa je odstotek pripravljenosti za mešano partnerstvo še višji, in sicer: 81,8% mladih bi (mogoče) imelo partnerja druge narodnosti, 75,6% druge vere in 67,7% druge rase.

Tabela 8: Ali bi imel/a punco oz. fanta, ki je druge narodne pripadnosti kot ti?

Table 8: Would you have a girlfriend/boyfriend of other ethnic affiliation than your own?

	f	f %
bi	184	58,8
mogoče bi	72	23
ne bi	6	1,9
ga/jo imam oz. sem ga/jo imel/a	36	11,5
ne vem	15	4,8
SKUPAJ	313	100

Je pa stopnja naklonjenosti do mešanih partnerstev najvišja v primeru narodno mešanih partnerstev, medtem ko je pripravljenost za medversko in medrasno partnerstvo nekoliko nižja. Tako je le 1,9% mladih zavrnilo možnost medkulturne (tj. mednarodne) zveze (odgovor "ne bi"), medtem ko se ta odstotek pri možnosti medverske zveze poveča na 9,3% in pri medrasni zvezi na nezanemarljivih 24%. Tudi odstotek neodločenih ("ne vem") je pri možnosti mednarodnega partnerstva najnižji, in sicer 4,8%.

Tabela 9: Ali bi imel/a punco oz. fanta, ki je druge vere kot ti?

Table 9: Would you have a girlfriend/boyfriend of other religious affiliation than your own?

	f	f %
bi	169	54,2
mogoče bi	67	21,5
ne bi	29	9,3
ga/jo imam oz. sem ga/jo imel/a	24	7,7
ne vem	23	7,4
SKUPAJ	312	100

ln ne nazadnje, trenutno 11,5% mladih živi v narodno mešanem partnerstvu, medtem ko ima partnerja/ico druge vere 7,7%, partnerja/ico druge rase pa zgolj 1% mladih (ta podatek glede na siceršnjo nizko stopnjo rasne heterogenosti na celotnem slovenskem območju ne preseneča).

Tabela 10: Ali bi imel/a punco oz. fanta, ki je druge rase kot ti?

Table 10: Would you have a girlfriend/boyfriend of other race than your own?

	f	f%
bi	182	58,1
mogoče bi	30	9,6
ne bi	75	24
ga/jo imam oz. sem ga/jo imel/a	3	1,0
ne vem	23	7,3
SKUPAJ	313	100

Pri vprašanju "Ali bi imel/a punco/fanta, ki je druge narodne pripadnosti kot ti?" se fantje v višji meri izrekajo za odgovor "bi" (69,7% fantje proti 51,4% dekleta) in dekleta v večji meri za "mogoče bi" (25,7% dekleta proti 19,7% fantje). Vendar istočasno več deklet živi oz. je imelo izkušnjo življenja v etnično mešanem partnerstvu (15,8% proti 5,7%).

Razlika med odgovori fantov in deklet se pojavi tudi pri naslednjem vprašanju, ki izpostavlja pomen partnerjeve vere. Ponovno "bi" znatno več fantov kot deklet imelo partnerico/ja druge vere (68,9% proti 45,1%). Istočasno pa več deklet izbere odgovor "mogoče bi" (25,8% proti 15,6%). Odgovori mladostniške populacije sovpadajo z odgovori odraslih prebivalcev slovenske Istre, saj je tudi med slednjimi opaziti znatno večjo pripravljenost moških skleniti mešano zakonsko zvezo (Sedmak, 2002).

Ko mlade glede na narodnost razdelimo v dve večji skupini (Slovenci/Neslovenci), je razlika prisotna zgolj pri vprašanju "Ali bi imel/a punco/fanta, ki je druge narodne pripadnosti?", vendar razlika ni enoznačna v smislu, da bi Slovenci bili v splošnem bolj oz. manj pripravljeni imeti partnerja druge narodnosti kot Neslovenci. Tako bi nekoliko višji odstotek Slovencev

"mogoče imel" partnerja druge narodnosti (26,3% proti 7,4%), četudi je odstotek pritrdilnih odgovorov "bi" skoraj enak pri obeh skupinah (58,7% in 59,3%). Odgovor "ne bi" je višje zastopan pri Neslovcih (5,6% proti 1,2%) in prav tako odgovor "ga/jo imam oz. sem ga/jo imel/a" (22,2% proti 9,3%).

V nadaljevanju smo poskušali izvedeti, katere so liste pripisane (rasa, narodnost, vera) ali pridobljene (denar) določnice oz. karakterne lastnosti (dobrosrčnost, vzajemno spoštovanje), ki se zdijo mladim v procesu izbire (zakonskega) partnerja najpomembnejše.

Spodnja tabela nazorno prikazuje, da mladi višje kot pripisane določnice rase, vere in narodne pripadnosti v procesu izbire partnerja/ice vrednotijo vzajemno spoštovanje, ljubezen, telesno privlačnost in dobrosrčnost. Omenjene lastnosti je kot "zelo" oz. "še kar pomembne" označilo izjemno visoko število mladih, in sicer: vzajemno privlačnosti 95,8%, ljubezen 96,8%, telesno privlačnost 72,8% in dobrosrčnost 90,4% mladih. Kot relativno pomembno vrednoto mladi izpostavijo tudi denar, saj je ta odgovor kot "zelo" in "še kar pomembno" stvar v življenju izpostavilo 38,6%.

Primerjava med spoloma je pokazala, da se zdita vzajemno spoštovanje (st. značil. = ,001) in dobrosrčnost (st. značil. = ,001) dekletom pomembnejši kot fantom, medtem ko telesno privlačnost (st. značil. = ,040) v primerjavi s fanti izpostavijo kot manj pomembno lastnost pri izbiri zakonskega kandidata.

Mladi torej kategorij vere, narodnosti in rase v splošnem ne ocenjujejo kot "pomembnih" dejavnikov v procesu izbire partnerja/ice, pri čemer jih kot "še kar pomembne" označijo s sledečimi odstotki: narodnost – 19,5%, vera – 21,2% in rasa – 17,7%. Dodatni relativno visoki odstotki pa so v primeru treh navedenih določnic pripadli odgovoru, ki izraža neodločenost: "niti pomembna, niti nepomembna" stvar pri izbiri partnerja/ice.

Tabela 11: Če bi se nekoč odločal/a za poroko z določeno osebo, kako zelo se ti zdijo pomembne sledeče stvari:
Table 11: If you once decided to marry a certain person, how important would the following things be to you:

	ZELO POMEMBNA		ŠE KAR POMEMBNA		NITI POMEMBNA NITI NEPOMEMBNA		ŠE KAR NEPOMEMBNA		SPLOH NI POMEMBNA		SKUPAJ	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
vzajemno spoštovanje	242	78,6	53	17,2	7	2,3	3	1	3	1	308	100
ljubezen	278	89,4	23	7,4	2	0,6	2	0,6	6	1,9	311	100
denar	20	6,4	100	32,2	110	35,4	41	13,2	40	12,8	311	100
narodnost	7	2,3	32	10,4	81	26,4	60	19,5	127	41,4	307	100
telesna privlačnost	92	29,8	133	43	54	17,5	21	6,8	9	2,9	309	100
vera	20	6,5	39	12,7	83	27,1	65	21,2	99	32,4	306	100
dobrosrčnost	166	53,4	115	37	17	5,5	8	2,6	5	1,6	311	100
rasa	17	5,5	36	11,6	66	21,3	55	17,7	136	43,9	310	100

Med anketiranimi srednješolci jih 137 oz. 44,5% trenutno ima fanta/punco. Med temi pa je 73% takih, katerih fant/punca je iste narodnosti, kot so oni sami, in 24,1% tistih, ki so v narodno mešanem partnerstvu. Ta odstotek je soroden podatku iz raziskave, izvedene med odraslo populacijo, živečo na območju slovenske Istre, v skladu s katero cca. 20,5% prebivalcev, ki živijo v partnerski/zakonski zvezi, živi v narodno mešani (zakonski) zvezi (Sedmak et al., 2002).

Ima pa več Slovencev (71,3%) kot Neslovencev (40,7%), ki trenutno imajo fanta/punco, partnerja iste narodnosti, kot so sami.

Tabela 12: Ali je tvoj fant/punca iste narodne pripadnosti kot ti?

Table 12: Is your girlfriend/boyfriend of the same ethnic affiliation as you are?

	f	f %
da	64	73
ne	33	24,1
ne vem	3	2,2
SKUPAJ	137	100

Ker je socializacijski kontekst primarne družine mladih ključnega pomena pri oblikovanju temeljnih vrednotnih orientacij, nas je v nadaljevanju zanimalo, ali bi po mnenju anketiranih srednješolcev starši nasprotovali njihovi zvezi s fantom/punco druge narodnosti.

Več kot polovica mladih (54%) ocenjuje svoje starše kot strpne; zanje menijo, da ne bi nasprotovali njihovemu partnerstvu s fantom/punco druge narodne pripadnosti. Se pa zato odstotki tistih, za katere dijaki menijo, da bi se na to dejstvo odzvali negativno, približno enakomerno porazdelijo na mater (4,2%), očeta (6,1%) in oba roditelja skupaj (6,4%). Kar visok odstotek mladih (29,4%) pa reakcije svojih staršev ne zmore predvideti.

Razlika med odgovori fantov in deklet je prisotna, in sicer: več fantov kot deklet meni (61,5% nasproti 49,2%), da starši ne bi nasprotovali zvezi s punco druge narodnosti (odgovor "ne, ne bi"), istočasno pa več deklet izpostavlja, da bi takšni zvezi nasprotoval oče (8,2% proti 3,3%) oz. oba starša (8,7% proti 2,5%).

Tabela 13: Misliš, da bi starši nasprotovali tvoji zvezi s fantom/punco druge narodnosti?

Table 13: Do you think that your parents would oppose your relationship with a boyfriend/girlfriend of other nationality?

	f	f %
da, mama verjetno bi	13	4,2
da, oče verjetno bi	19	6,1
da, oba bi	20	6,4
ne, ne bi	169	54
ne vem	92	29,4
SKUPAJ	313	100

Pri etnično mešanih zakonih/partnerstvih je potrebno imeti v mislih posamične etnične pripadnosti partnerjev, ki so vključeni v mešan zakon. Pripravljenost oz. nepripravljenost skleniti mešano partnersko zvezo se tesno povezuje s splošnim sprejemanjem pripadnikov drugih narodnih skupin, pri čemer je ključnega pomena prav medetnična (medkulturalna) bližina. Rezultat omenjene medkulturalne bližine oz. distance pa je dejstvo, da so predstavniki določenih narodnih skupin pripravljene poročiti s predstavniki nekaterih drugih narodnih skupin ob istočasnem odklanjanju partnerske/zakonske zveze s pripadniki "tretjih" narodnih skupin. Rezultat tovrstne preferenčne maritalne selekcije pa so predstavniki narodnih skupin, ki jih uvrščamo med zelo zaželene partnerske/maritalne kandidate, in na drugi strani predstavniki narodnih skupin, ki sodijo med manj ali ne preveč želene partnerske/zakonske kandidate.

Zato smo pri srednješolcih iz slovenske Istre želeli izvedeti, ali se, ko je govor o njihovi ne/pripravljenosti skleniti narodno mešano zvezo, s tem v zvezi določene razlike pojavljajo tudi glede na narodno pripadnost potencialnega partnerja/ice oz. ali je pri srednješolcih zaslediti bolj/manj zaželene (maritalne) partnerje glede na narodnost.

Prejeti odgovori nakazujejo, da med mladimi obstajajo jasne preferenčne ločnice glede na narodno pripadnost potencialnega partnerja/ice: med najbolj zaželenimi zakonskimi kandidati tako naletimo na Slovence/ke, Italijane/ke, Hrvatice/ice, pripadnike/ce zahodnoevropskih držav in Američane/ke. S pripadniki/cami omenjenih narodnosti bi velika večina mladostnikov bila pripravljena vstopiti v zakonsko zvezo, in sicer skupaj "zagotovo" in "verjetno" s Slovencem/ko 89,2%, z Italijanom/ko 77,2%, s Hrvatom/ico 69,3%, s pripadnikom/co zahodnoevropske države 69,5% in z Američanom/ko 67,9%. V primeru navedenih narodnosti zasledimo tudi najnižje odstotke izprašanih, ki se z njihovimi pripadniki/cami ne bi bili pripravljene poročiti.

Predstavniki/ce ostalih narodnosti sodijo med manj zaželene poročne kandidate, med katerimi lahko kot najmanj zaželene izpostavimo pripadnike albanske etnične skupine. Z Albancem/ce bi se tako "zagotovo/verjetno" poročilo najnižje število mladostnikov (30,1%), "zagotovo/verjetno ne" pa hkrati najvišji odstotek mladih (51,4%). Pri Makedoncih/kah, Črnogorcih/kah, Srbih/kinjah in Bošnjakih/njah pa so si odstotki pripravljenih vstopiti in ne pripravljenih vstopiti v mešan zakon s pripadniki omenjenih skupin relativno podobni, pri čemer je nekoliko višji odstotek tistih, ki se s predstavnicami/ki navedenih narodov ne bi poročili. Skupaj se tako z Makedoncem/ko "zagotovo/verjetno ne bi" poročilo 45,5% mladih ("zagotovo/verjetno" pa bi 37,2% mladih), s Črnogorcem/ko "ne bi" skupno 42,6% (skupno "bi" 39,7%), s Srbom/kinjo "ne bi" 42% (istočasno "verjetno/zagotovo bi" 42,7%), z Bošnjakom/injo "ne bi" sklenilo zakonske zveze skupno 44,5% mladih ("bi" pa

Tabela 14: Ali bi se poročil/a z/s:
Table 14: Would you marry:

	ZAGOTOVO BI SE		VERJETNO BI SE		VERJETNO NE BI		ZAGOTOVO NE BI		NE VEM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
SLOVENCEM/KO	219	70	60	19,2	5	1,6	5	1,6	24	7,7
ITALIJANOM/KO	118	37,8	123	39,4	32	10,3	8	2,6	31	9,9
HRVATOM/ICO	91	29,2	125	40,1	45	14,4	13	4,2	38	12,2
MAKEDONCEM/KO	50	16	66	21,2	82	26,3	60	19,2	54	17,3
ČRNOGORCEM/KO	54	17,4	69	22,3	69	22,3	63	20,3	55	17,7
SRBOM/KINJO	66	21,2	67	21,5	67	21,5	64	20,5	48	15,4
ALBANCEM/KO	39	12,6	54	17,5	64	20,7	95	30,7	57	18,4
BOŠNJAKOM/INJO	50	16,2	66	21,4	64	20,8	73	23,7	55	17,9
S PRIPADNIKOM/CO Z. EVROPSKE DRŽAVE	82	26,4	134	43,1	26	8,4	17	5,5	52	16,7
ROMUNOM/KO	54	17,4	79	25,4	66	21,2	51	16,4	61	19,6
AMERIČANOM/KO	98	31,4	114	36,5	31	9,9	13	4,2	56	17,9

37,6%). Tudi Romuni/ke sodijo v slednjo skupino manj zaželenih partnerjev, vendar je pri tej skupini odstotek tistih, ki bi se z njimi poročili, višji od odstotka tistih, ki se ne bi, in sicer "zagotovo/verjetno bi" se z njimi poročilo 42,8% mladih, "ne bi" pa 37,6%.

Odstotki neopredeljenih so najnižji pri skupinah bolj zaželenih partnerjev: Slovencih/kah (7,7%), Italijanah/kah (9,9%) in Hrvatih/cah (12,2%).

Prejeti odgovori v splošnem odlikujejo odnos do posamičnih skupin maritalnih kandidatov med polnoletno populacijo (Sedmak et al., 2002). Videti je, da je medgeneracijski prenos vrednot in stališč v slovenski Istri, ki se nanašajo na zelene in manjzelene partnerje z vidika narodne pripadnosti, nedvoumen.

Razlike med odgovori fantov in deklet se pojavijo kar pri sedmih kategorijah, in sicer: pri poroki z Italijanom/ko (st. značil. = ,037), s Hrvatom/co (st. značil. = ,004), z Makedoncem/ko (st. značil. = ,010), s Črnogorcem/ko (st. značil. = ,047), z Albancem/ko (st. značil. = ,026), Romunom/kinjo (st. značil. = ,005) in z nekom iz zahodnoevropske države (st. značil. = ,001). V primeru vseh navedenih poročnih kandidatov bi bila dekleta z njimi manj pripravljena skleniti zakonsko zvezo v primerjavi s fanti. Sorodni so rezultati raziskave, izvedene med odraslo populacijo, v skladu s katero so moški v primeru vseh navedenih maritalnih kandidatov/inj bolj pripravljene skleniti heterogamni zakon. Višjo stopnjo pripravljenosti moških vstopiti v mešan zakon lahko razloži tudi dejstvo, da heterogamija moškega družbeno gledano ni enaka heterogamiji ženske. Prav zato so sankcije, ki sledijo odstopanju od implicitnih ali eksplicitnih homogamnih pravil, pričakovano bolj restriktivne in radikalne prav v primeru ženskih

pripadnic skupnosti (Breger, Hill, 1998). Četudi slovensko kulturno okolje, podobno kot ostale zahodne družbe, odlikuje relativno visoka stopnja osebne svobode pri izbiri zakonskega partnerja/ice, pa so določeni tradicionalni vzorci omejitve še vedno prisotni. Večja stopnja svobode, ki se s tem v zvezi podeljuje moškim, je nedvomno eden od kazalcev še vedno obstoječih regulativnih mehanizmov družbe.

Razlike med Slovenci in Neslovenci so pričakovane: Slovenci/ke bi se bili v večji meri pripravljene poročiti s Slovenci/kami (st. značil. = ,000) in Neslovenci/ke v večji meri z Makedonci/kami (st. značil. = ,032), Črnogorci/kami (st. značil. = ,004), Srbi/kinjami (st. značil. = ,000) in Bošnjaki/njami (st. značil. = ,007). Tudi v tem primeru so rezultati povsem skladni z rezultati študije, izvedene med odraslo populacijo slovenske Istre, poleg tega pa potrjujejo t. i. homogamno poročno pravilo, v skladu s katerim se "partnerji s podobnimi osebnimi, socialnimi, narodnimi značilnostmi medsebojno bolj privlačijo, zaradi česar stremijo k sklepanju kulturno, socialno, rasno, religiozno in ekonomsko homogamnih zakonov" (Hollingshead, 1950).

Že pri predhodnih vprašanjih izraženo relativno sprejemanje mešanih zakonov med mladimi iz slovenske Istre se ponovno izpostavi pri naslednjem vprašanju, v okviru katerega so se srednješolci morali opredeliti do trditve "Vedno je najboljšo, da se posameznik poroči z nekom, ki je iste narodnosti, kot je on sam". Dobra polovica (52,1%) se z omenjeno trditvijo "(sploh) ne strinja", medtem ko se skupno "(popolnoma) strinja" le 19% mladih. Nezanemarljiv je odstotek mladih, ki nima jasno izražene stališča, in sicer 28,9%.

Tabela 15: Kako zelo se strinjaš s trditvijo: "Vedno je najboljše, da se posameznik poroči z nekom, ki je iste narodne pripadnosti, kot je sam"?

Table 15: To what extent would you agree with the following statement: "It is always the best to marry somebody of the same national affiliation as you are"?

	f	f %
se popolnoma strinjam	14	4,5
se strinjam	45	14,5
se niti strinjam niti ne strinjam	90	28,9
se ne strinjam	75	24,1
se sploh ne strinjam	87	28
SKUPAJ	311	100

V nadaljevanju smo srednješolce prosili, da ocenijo 5 izjav, ki temeljijo na najpogostejših stereotipih in predsodkih o etnično mešanih partnerstvih. Izjave so se nanašale na razloge, zakaj bi se bilo mešanim zvezam potrebno izogniti.

Mladi se praviloma niso strinjali s predsodki proti sklepanju etnično mešanih zakonskih zvez. Odgovora "se ne strinjam" in "se sploh ne strinjam" se gibljeta od 47,7% do 68,8%, odgovora "se strinjam" in "se popolnoma strinjam" pa od 13,5% do 20,5%. Tudi odstotek

neopredeljenih ni zanemarljiv, saj se odgovor "se niti strinjam, niti ne strinjam" giblje od 17,9% pa vse do 31,7%. Visok odstotek neopredeljenih bi lahko nakazoval tudi obliko prikritega nacionalizma, vendar ostali, narodno mešanim zakonom relativno naklonjeni odgovori, ne pričajo v prid omenjeni spekulaciji. Za primerjavo – tudi med polnoletno populacijo zasledimo prevladujoče odgovore, ki izražajo nestrinjanje s temi predsodki.

Pomenljivo je, da so se mladi najmanj strinjali s trditvijo, da "narodnostno mešani zakoni slabijo slovensko narodno zavest". Preučevalci etnične heterogenosti namreč dokaj enotno izpostavljajo, da so narodno mešani zakoni resna preizkušnja interni stabilnosti in obstoju predvsem manjšinskih oz. priseljeniških narodnih skupin, da slabijo narodne/etnične meje skupnosti ter (ob visoki pojavnosti) predstavljajo močan asimilacijski vzvod v prevladujočo oz. dominantno skupino (v primeru obravnavanega območja v slovensko kulturo).

Poleg tega da mladi razmeroma dobro sprejemajo narodno mešana partnerstva, tudi svoje okolje, v katerem živijo, ocenjujejo kot razmeroma strpno do mešanih partnerstev. Tako kar 46% mladih meni, da je njihovo okolje bodisi "zelo strpno" bodisi "še kar strpno" do mešanih zakonov; da "ni strpno" oz. da je "zelo nestrpno" pa skupno meni le 18% mladih.

Tabela 16: Narodno mešanim zakonom bi se bilo potrebno izogniti, ker:

Table 16: Ethnically mixed marriage should be avoided due to:

	SE POPOLNOMA STRINJAM		SE STRINJAM		SE NITI STRINJAM NITI NE STRINJAM		SE NE STRINJAM		SE SPLOH NE STRINJAM	
	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
so otroci mešanih zakonov ponavadi podvrženi negativnemu odzivu okolice	13	4,2	51	16,3	99	31,7	84	26,9	65	20,8
je prisotnost različnih jezikov in kultur pri vzgoji za otroke bolj problematična	14	4,5	50	16	56	17,9	94	30,1	98	31,4
slabijo slovensko narodno zavest	20	6,4	22	7,1	55	17,7	89	28,6	125	40,2
obstaja večja možnost nerazumevanja med partnerjema	11	3,5	35	11,2	63	20,3	93	29,9	109	35
slabijo družinske in sorodniške vezi	11	3,5	35	11,3	65	21	87	28,1	112	36,1

Tabela 17: Ali meniš, da je okolje, v katerem živiš, strpno do narodno mešanih zakonov?**Table 17: Do you think that the environment in which you live is tolerant to ethnically mixed marriages?**

	f	f %
da, zelo strpno	22	7,1
še kar strpno	121	38,9
niti strpno niti nestrpno	112	36
ni strpno	44	14,1
zelo je nestrpno	12	3,9
SKUPAJ	311	100

Kot nekoliko manj strpno pa mladi ocenjujejo odnos svojega okolja do priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije. V tem primeru le 32,8% mladih meni, da je njihovo okolje bodisi "zelo strpno" bodisi "še kar strpno", istočasno pa skupno večji odstotek (34,1%) ocenjuje svoje okolje kot "(zelo) nestrpno". Dekleta ocenjujejo svoje okolje kot bolj nestrpno v primerjavi s fanti (st. značil. = ,007) in Neslovenci kot bolj nestrpno v primerjavi s Slovenci (st. značil. = ,022).

V obeh navedenih primerih je odstotek neopredeljenih dokaj visok – 36% in 33,1%.

Tabela 18: Ali meniš, da je okolje, v katerem živiš, strpno do priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije?**Table 18: Do you think that the environment in which you live is tolerant to immigrants from other republics of the former Yugoslavia?**

	f	f %
da, zelo strpno	27	8,7
še kar strpno	75	24,1
niti strpno niti nestrpno	103	33,1
ni strpno	73	23,5
zelo je nestrpno	33	10,6
SKUPAJ	311	100

Pri vprašanih, ki se nanašajo na (ne)strpnost okolja do mešanih zakonov in priseljencev med odraslo populacijo, naletimo na znatno višjo oceno o strpnosti. Tako kar 52,4% odraslih meni, da je njihovo okolje bivanja "še kar strpno" do mešanih zakonov, in dodatnih 17%, da je "zelo strpno". Kot "še kar strpno" do priseljencev svoje okolje ocenjuje kar 45,1% odraslih in kot "zelo strpno" 14,1%. Povzetek navedenih ugotovitev torej kaže, da mladi v primerjavi z odraslimi občutijo svoje okolje, v katerem živijo, kot bolj nestrpno v odnosu do mešanih zakonov in kot izrazito manj strpno v odnosu do priseljencev. Razlog za omenjene razlike je moč iskati tudi v vplivu drugačne družbene in ideološke ureditve, znotraj katere so odraščale starejše generacije. Načela "bratstva in enotnosti", narodne enakosti in ena-

kopravnosti ter ne nazadnje, življenje v okviru skupne (večnarodne) države se nedvomno odražajo v omejenih percepcijah.

Pri vprašanih, s katerimi smo želeli ugotoviti odnos mladih do večjezičnosti in večkulturnosti oz. do jezikovne in kulturne asimilacije v etnično mešanih družinah, se mladi v veliki meri in dokaj enotno opredelijo za bilingvalizem otrok in sobivanje obeh jezikov znotraj mešanih družin, in sicer s 64,2%, pri čemer 19,8% mladih meni, da je to vprašanje povsem nepomembno. Prav tako se največji odstotek mladih (57,2%) opredeli za kulturni pluralizem in sobivanje elementov obeh kulturnih sistemov, 18,8% pa meni, da je to povsem nepomembna zadeva.

Skladno z nekaterimi predhodnimi študijami (npr. Sedmak, 2002a) se izpostavi (v tem primeru manjša) razlika v odnosu do jezikovnega in kulturnega pluralizma ter nekoliko nižja stopnja sprejemanja slednjega. Kot je razvidno iz spodnjih tabel, namreč 16% mladih meni, da bi morali biti otroci v etnično mešanih družinah vzgajani zgolj v slovenski kulturi in 11,5%, da bi morali uporabljati zgolj slovenski jezik. Razliko med kulturnim in jezikovnim pluralizmom oz. razliko med kulturo in jezikom, ki v tem primeru sicer ni statistično pomembna, pa v večji meri izpostavlja študija, izvedena med etnično mešanimi zakonskimi pari (Sedmak, 2002a).

Čeprav smo tudi za odraslo populacijo ugotovili različna stališča do medgeneracijske transmisije jezika in kulture v mešanih družinah, in sicer večji odstotek tistih, ki zagovarjajo jezikovni kot kulturni pluralizem, pa so odrasli bolj naklonjeni kulturnemu medgeneracijskemu transferju (69,1% odraslih meni, da bi morali biti otroci mešanih zakonov vzgajani v kulturah obeh staršev, in 78,8%, da bi morali uporabljati oba jezika).

Tabela 19: Otroci, rojeni v našem okolju v narodno mešanih zakonih med Slovencem in Neslovenem, naj bi uporabljali:**Table 19: The children born in our environment in ethnically mixed marriages between Slovenes and non-Slovenes should use:**

	f	f %
samo jezik slovenskega roditelja	36	11,5
samo jezik roditelja, ki ni Slovenec	1	0,3
jezika obeh staršev	201	76
samo jezik matere, ne glede na to, katere narodnosti je	1	0,3
samo jezik očeta, ne glede na to, katere narodnosti je	1	0,3
to je povsem nepomembno	62	19,8
ne vem	11	3,5
SKUPAJ	313	100

Tabela 20: Otroci, rojeni v našem okolju v narodno mešanih zakonih med Slovencem in Neslovincem, naj bi bili vzgajani:

Table 20: The children born in our environment in ethnically mixed marriages between Slovenes and non-Slovenes should be brought up:

	f	f %
v eni kulturi, in to slovenski	50	16
zgotj v kulturi neslovenskega roditelja	2	0,6
v kulturah obeh staršev	179	57,2
v kulturi matere, ne glede na to, katere narodnosti je	0	0
v kulturi očeta, ne glede na to, katere narodnosti je	0	0
to je povsem nepomembno	59	18,8
ne vem	23	7,3
SKUPAJ	313	100

Pri zgoraj predstavljenih opredelitvah je opaziti razliko med odgovori Slovencev in Neslovencev. Četudi se večina opredeljuje za jezikovni pluralizem (64,5% Slovencev in 63% Neslovencev), hkrati več Slovencev meni, da naj bi otroci uporabljali zgotj jezik slovenskega roditelja (13,1% proti 3,7%), in več Neslovencev, da je to povsem nepomembno (27,8% proti 18,1%).

Če se pri vprašanju medgeneracijskega kulturnega transferja Slovenci in Neslovinci v sorodnih odstotkih opredelijo, da je to povsem nepomembno vprašanje (18,5% Slovenci in 20,4% Neslovinci), pa več Slovencev meni, da bi morali biti otroci mešanih zakonov vzgajani zgotj v slovenski kulturi (18,5% proti 3,7%), in več Neslovencev, da bi morali biti vzgajani v kulturah obeh staršev (68,5% proti 54,8%).

Ob zaključku sklopa vprašanj, posvečenega etnični heterogamiji in navezujočim se temam, smo mlade prosili, naj z ocenami od 1 do 5 ocenijo tudi sledeče trditve:

1. Narodno mešana zakonska zveza ni nikoli tako stabilna in obstojna kot zakon med dvema, ki sta iste narodne pripadnosti.
2. Otroci, ki so odraščali v narodno mešanem zakonu, so bolj tolerantni do drugih kultur.
3. Ni naravno, da se ljudje poročijo z nekom, ki ni njihove narodnosti, vere, rase.
4. Otroci staršev različnih narodnih pripadnosti so bolj nesamozavestni.
5. Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je veliko število narodno mešanih zakonov.

6. Država bi morala omejevati število narodno mešanih zakonskih zvez.

Odgovori se pri vseh navedenih trditvah nagibajo v prid narodno mešanem zakonu in izražajo nestrinjanje s trditvami, ki ocenjujejo mešane zakone/partnerstva kot nenaravne, problematične za otroke ipd. Z izjavo "Narodno mešana zakonska zveza ni nikoli tako stabilna in obstojna kot zakon med dvema, ki sta iste narodne pripadnosti" se tako skupno "(sploh) ne strinja" 65,5% mladih, s trditvijo "Ni naravno, da se ljudje poročijo z nekom, ki ni njihove narodnosti, vere, rase" se skupno "(sploh) ne strinja" kar 82,9%, s trditvijo "Otroci staršev različnih narodnih pripadnosti so bolj nesamozavestni" skupno izraža nestrinjanje 62,2% mladih in s trditvijo "Država bi morala omejevati število narodno mešanih zakonskih zvez" se skupno "(sploh) ne strinja" kar 80,1% mladih.

Istočasno pa se s trditvijo "Otroci, ki so odraščali v narodno mešanem zakonu, so bolj tolerantni do drugih kultur" skupno "(popolnoma) strinja" 57,5% mladih in s trditvijo "Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je veliko število narodno mešanih zakonov" skupno "(popolnoma) strinja" 36,6% mladih.

Odstotki neopredeljenih ("se niti strinjam, niti ne strinjam") so dokaj visoki in se gibljejo od 11,1% pa vse do 47,4%. Zanimivo se najvišji odstotek neopredeljenih pojavi pri trditvi "Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je veliko število narodno mešanih zakonov", kar izpričuje, da so mladi na načelni ravni sicer lahko pozitivno naravnani do etnične heterogamije, da pa je ta toleranca na preizkušnji, ko gre za konkretno okolje, v katerem mlad človek živi. Lahko pa ta podatek interpretiramo tudi kot obliko prikritega nacionalizma oz. na način, da posameznik dejansko ne more uporabiti dualne opredelitve "všeč mi je/ni mi všeč", ko je govor o prisotnosti etnične heterogamije v njegovem okolju bivanja, in je ta dualna distinkcija pač neprimeren kazalnik odnosa do etnične heterogamije. Se pa z omenjeno trditvijo statistično značilno bolj strinjajo Neslovinci (st. značil. = ,020).

S tem v povezavi pa je zanimiv odnos mladih do trditve "Država bi morala omejevati število narodno mešanih zakonskih zvez", ki jasno izpričuje povsem nenaklonjen odnos do kakršnekoli intervencije države v smislu omejevanja mešanih zakonskih zvez. Tudi število neopredeljenih je pri tem odgovoru relativno nizko (13,8%), medtem ko se nasprotovanje, kot že omenjeno, pojavi pri 80,1% izprašanih. Dalje, več deklet kot fantov nasprotuje tovrstni intervenciji države (st. značil. = ,038).

Tabela 21: Stopnje (ne)strinjanja s trditvami:

Table 21: Degrees of (non)agreement with the following assertions:

	SE POPOLNOMA STRINJAM		SE STRINJAM		SE NITI STRINJAM NITI NE STRINJAM		SE NE STRINJAM		SE SPLOH NE STRINJAM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Narodno mešana zakonska zveza ni nikoli tako stabilna in obstojna kot zakon med dvema, ki sta iste narodne pripadnosti.	13	4,2	27	8,6	68	21,7	90	28,8	115	36,7
Otroci, ki so odraščali v narodno mešanem zakonu, so bolj tolerantni do drugih kultur.	45	14,4	135	43,1	96	30,7	23	7,3	14	4,5
Ni naravno, da se ljudje poročijo z nekom, ki ni njihove narodnosti, vere, rase.	7	2,3	11	3,6	34	11,1	98	32,1	155	50,8
Otroci staršev različnih narodnih pripadnosti so bolj nesamozaveštni.	6	2	20	6,6	89	29,3	102	33,6	87	28,6
Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je veliko številno narodno mešanih zakonov.	43	13,9	71	22,9	147	47,4	26	8,4	23	7,4
Država bi morala omejevati število narodno mešanih zakonskih zvez.	8	2,6	11	3,5	43	13,8	102	32,8	147	47,3

Stališča mladih do zgoraj predstavljenih trditev so v veliki večini skladna s stališči polnoletne populacije, ki odraža pozitiven odnos do etnične heterogamije in spremljajočih fenomenov (Sedmak et. al., 2002).

Jezik

V sklopu vprašanj, posvečenih jeziku, smo ugotavljali:

- dejansko stopnjo jezikovnega pluralizma v slovenski Istri med mladimi in v okviru narodno mešanih zakonov (tj. bilingvalizem med otroki mešanih zakonov) ter posledično stopnjo jezikovne asimilacije v mešanih družinah;
- odnos mladih do lastnega jezika, večjezičnosti in uradne dvojezičnosti slovenskega in italijanskega jezika.

Materni jezik večine mladih je slovenski (87,8%), sledi hrvaški jezik (5,1%), italijanski (1,9%), srbohrvaški (1,9%), bošnjaški (1,6%), srbski (1%) ter drugi z manj kot enim odstotkom.

Tabela 22: Materni jezik

Table 22: Mother tongue

	f	f%
slovenski	274	87,8
albanski	1	0,3
hrvaški	16	5,1
srbski	3	1
srbohrvaški	6	1,9
italijanski	6	1,9
bošnjaški	5	1,6
istrijski	1	0,3
SKUPAJ	312	100

Nezanemarljivih 21,5% oz. 67 mladih se je opredelilo kot bilingvalnih.

Tabela 23: Bilingvalizem

Table 23: Bilingualism

MATERNI JEZIK I.	MATERNI JEZIK II.			
	slovenski	hrvaški	srbski	srbohrvaški
albanski	2			
hrvaški	19			
hrvaškosrbski	4			
makedonski	5			
srbski	3			
srbohrvaški	6	1	1	
italijanski	19	4		
bošnjaški	1			
madžarski	1			1

Tudi materni jezik roditeljev mladih, vključenih v raziskavo, je pričakovano v največji meri slovenski, tako je slovenski materni jezik kar 71,1% materam in 65,1% očetom. Pri tem pa je materni jezik nezanemarljivih 28,9% mater in 34,9% očetov neslovenski.

Tudi pri opredelitvi maternega jezika matere in očeta je opaziti (po pričevanju otrok) manjšo stopnjo dvojezičnosti tako mater (5,5%) kot očetov (5,5%).

Večina mladih tako z očetom kot materjo govori v slovenskem jeziku – z materjo kar 90,4%, z očetom pa 85,4%. Pri tem pa je potrebno dodatno izpostaviti, da v komunikaciji z materjo 9% mladih uporablja poleg slovenskega še drugi (neslovenski) jezik, v komunikaciji z očetom pa govori v drugem jeziku 10% mladih.

Tabela 24: V katerem od navedenih jezikov govoriš z mamo?

Table 24: In which of the following languages do you communicate with you mother?

	f	f %
slovenski	282	90,4
hrvaški	8	2,6
hrvatskosrbski	1	0,3
makedonski	1	0,3
srbski	2	0,6
srbohrvaški	5	1,6
italijanski	9	2,9
bošnjaški	3	1
istrijski	1	0,3
SKUPAJ	312	100

Tabela 25: V katerem od navedenih jezikov govoriš z mamo II?

Table 25: In which of the following languages do you communicate with you mother II?

JEZIK I.	JEZIK II.	
	slovenski	hrvaški
albanski	1	
hrvaški	9	
hrvatskosrbski	2	
makedonski	1	
srbski	4	
srbohrvaški	5	
italijanski	1	1
bošnjaški	3	
angleški	1	

Tabela 26: V katerem od navedenih jezikov govoriš z očetom?

Table 26: In which of the following languages do you communicate with you father?

	f	f %
slovenski	264	85,4
hrvaški	10	3,2
hrvatskosrbski	1	0,3
srbski	4	1,3
srbohrvaški	5	1,6
italijanski	15	4,9
bošnjaški	3	1
istrijski	1	0,3
drugo	6	1,9
SKUPAJ	313	100

Tabela 27: V katerem od navedenih jezikov govoriš z očetom II?

Table 27: In which of the following languages do you communicate with you father II?

JEZIK I.	JEZIK II.	
	slovenski	hrvaški
hrvaški	10	
hrvatskosrbski	2	
makedonski	1	
srbski	4	
srbohrvaški	5	
italijanski	5	1
bošnjaški	3	

Večina mladih dojema svoj materni jezik kot "izelo pomemben", skupno kar 82,9%. Neodločenih glede tega pa je 15,8% srednješolcev.

Tabela 28: Kako pomemben je zate tvoj materni jezik?
Table 28: How important is your mother tongue to you?

	f	f %
zelo pomemben	140	46,1
pomemben	112	36,8
niti pomemben niti nepomemben	48	15,8
nepomemben	1	0,3
zelo nepomemben	3	1
SKUPAJ	304	100

Poleg odnosa do lastnega maternega jezika smo želeli izvedeti, kakšen je odnos mladih do uradne dvojezičnosti slovenskega in italijanskega jezika v okolju, v katerem živijo, ter do večjezičnosti, ki so ji priča v svojem vsakdanu. Mlade smo prosili za oceno naslednjih trditev (ocenjevali so jih s pomočjo pet-stopenjske lestvice):

1. Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je mogoče slišati različne jezike.
2. Moti me, da je na območju Obale uradna dvojezičnost slovenskega in italijanskega jezika.
3. Na obalnem območju bi moral biti poleg slovenskega in italijanskega jezika uradni tudi hrvaški jezik.
4. Všeč mi je, da ljudje govorijo v svojem maternem jeziku, tudi če je ta neslovenski.

Tabela 29: Koliko se strinjaš oz. ne strinjaš s sledečimi trditvami:

Table 29: To what extent do you (not) agree with the following statements?

	SE POPOLNOMA STRINJAM		SE STRINJAM		SE NITI STRINJAM NITI NE STRINJAM		SE NE STRINJAM		SE SPLOH NE STRINJAM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je mogoče slišati različne jezike.	85	27,8	121	39,5	70	22,9	21	6,9	9	2,9
Moti me, da je na območju Obale uradna dvojezičnost slovenskega in italijanskega jezika.	25	8,2	17	5,6	50	16,3	74	24,2	140	45,8
Na obalnem območju bi moral biti poleg slovenskega in italijanskega jezika uradni tudi hrvaški jezik.	14	4,6	47	15,4	112	36,6	74	24,2	59	19,3
Všeč mi je, da ljudje govorijo v svojem maternem jeziku, tudi če je ta neslovenski.	59	19,5	88	29	102	33,7	31	10,2	23	7,6

Odnos do večjezičnega okolja slovenske Istre je pozitiven, saj se kar 67,3% mladih "(popolnoma) strinja" s trditvijo "Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je mogoče slišati različne jezike". Pozitivno vrednotenje večjezičnosti, natančneje (uradne) dvojezičnosti slovenskega in italijanskega jezika kažejo tudi rezultati, ki se nanašajo na trditve "Moti me, da je na območju Obale uradna dvojezičnost slovenskega in italijanskega jezika". Kar 70% mladih se z navedeno izjavo "(sploh) ne strinja". Naklonjenost do večjezičnosti ne nazadnje izpričuje tudi podatek, da se 48,5% mladih "(popolnoma) strinja" s trditvijo "Všeč mi je, da ljudje govorijo v svojem maternem jeziku, tudi če je ta neslovenski". (Popolnoma) se s to trditvijo ne strinja 17,8%.

Glede na splošno naklonjenost do večjezičnosti, ki jo kažejo odgovori, pa odstopa ocena trditve "Na obalnem območju bi moral biti poleg slovenskega in italijanskega jezika uradni tudi hrvaški jezik". Kar 43,5% mladih se z navedeno izjavo "(popolnoma) ne strinja", istočasno se z njo "(popolnoma) strinja" 20%. Omenjeni podatek kaže, da pri večjezičnosti mladi ločujejo med avtohtonima slovenskim in italijanskim jezikom na eni strani ter med jeziki priseljencev na drugi strani. Hkrati pa so dekleta bolj naklonjena jezikovni dvo/večjezičnosti, saj se bolj (st. značil. = ,029 in ,045) strinjajo z izjavama "Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je mogoče slišati različne jezike" in "Na obalnem območju bi moral biti poleg slovenskega in italijanskega jezika uradni tudi hrvaški jezik".

Pričakovano se Neslovenci v večji meri kot Slovenci opredeljujejo v prid jezikovnemu pluralizmu in stališčem, ki ga izražajo. Neslovenci se tako v večji meri strinjajo s trditvami "Všeč mi je, da živim v okolju, v katerem je mogoče slišati različne jezike" (st. značil. = ,000), "Na obalnem območju bi moral biti poleg slo-

venskega in italijanskega jezika uradni tudi hrvaški jezik" (st. značil. = ,001) in "Všeč mi je, da ljudje govorijo v svojem maternem jeziku, tudi če je ta neslovenski" (st. značil. = ,000).

Kultura

V krajšem sklopu, posvečenem kulturi, smo želeli izvedeti sledeče:

- kako pomembna se mladim zdi njihova lastna, izvorna kultura;
- ali mladi zaznavajo kulture, ki jih v okolju bivanja obdajajo, kot medsebojno različne ali podobne;
- med katerimi kulturami zaznavajo višjo stopnjo podobnosti (ta podatek izpričuje tudi stopnjo medetnične bližine);
- ali menijo, da so določene kulture "večvredne".

Mladi ocenjujejo svojo izvorno kulturo kot "zelo pomembno" (33,7%) oz. "pomembno" (38,2%) in le manjšina meni, da je le-ta nepomembna.

Tabela 30: Kako pomembna je zate tvoja izvorna kultura?

Table 30: How important is your original culture to you?

	f	f%
zelo pomembna	104	33,7
pomembna	118	38,2
niti pomembna niti nepomembna	68	22
nepomembna	17	5,5
zelo nepomembna	2	0,6
SKUPAJ	309	100

Četudi večina mladih (78,5%) meni, da so si kulture med seboj enakovredne, jih vendarle 8,7% meni, da so nekatere kulture večvredne, medtem ko 12,9% mladih glede tega vprašanja nima izdelanega stališča.

Tabela 31: Ali meniš, da so nekatere kulture večvredne kot druge?

Table 31: Do you believe that some cultures are superior to others?

	f	f%
da	27	8,7
ne	244	78,5
ne vem	40	12,9
SKUPAJ	311	100

Različne kulture, ki jih obdajajo v okolju bivanja, mladi dojemajo kot "še kar podobne" (52,2%), 6, 4% mladih pa kot celo "zelo podobne". Nasproti tem trditvam stoji 24% mladih, ki meni, da si kulture, ki sobivajo v obalnem prostoru, "niso podobne".

Tabela 32: Se ti zdi, da so si različne kulture, ki sobivajo v našem obalnem prostoru, podobne med seboj?

Table 32: Do you think that various cultures cohabiting in our littoral environment are similar to each other?

	f	f%
ja, zelo podobne	20	6,4
še kar podobne	163	52,2
niso si podobne	75	24
ne vem	54	17,3
SKUPAJ	312	100

Četudi dobra polovica mladih meni, da so si kulture, ki jih v okolju obdajajo, medsebojno "še kar podobne", se ob naslednjem vprašanju izkaže, da pri tem mislijo predvsem na podobnost med slovensko in italijansko ter med slovensko in hrvaško kulturo. Kar 60% mladih namreč meni, da je hrvaška kultura slovenski "še kar podobna" in dodatnih 9,4%, da ji je "zelo podobna". Za italijansko kulturo pa 48,4% mladih meni, da je "še kar podobna" slovenski, in 7,1%, da ji je "zelo podobna". Najmanjšo podobnost v odnosu do slovenske kulture pripisujejo bošnjaški oz. muslimanski kulturi (61,4% "ni podobna" slovenski) in albanski kulturi (58,9% "ni podobna" slovenski). Manjšo mero podobnosti s slovensko kulturo mladi izražajo tudi v odnosu do makedonske (49,4% "ni podobna" slovenski) in črnogorske kulture (49,2% "ni podobna" slovenski). Relativno visoki odstotki pri odgovoru "ne vem" pa izpričujejo relativno nepoznavanje predvsem makedonske, črnogorske, albanske, srbske in bošnjaške kulture.

Tabela 33: Če primerjaš slovensko kulturo z ostalimi kulturami okolja, v katerem živiš, kako zelo se ti zdi podobna naslednjim kulturam:

Table 33: If you compare Slovene culture with others in the environment in which you live, how much do you find it similar to the following cultures:

	ZELO PODOBNA		ŠE KAR PODOBNA		NI PODOBNA		NE VEM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
italijanski	22	7,1	149	48,4	87	28,2	50	16,2
hrvaški	29	9,4	168	60,8	45	14,6	47	15,2
makedonski	0	0	24	7,8	152	49,4	132	42,9
srbski	8	2,6	63	20,4	140	45,3	98	31,7
črnogorski	6	1,9	26	8,4	152	49,2	125	40,5
bošnjaški/ muslimanski	5	1,6	16	5,2	189	61,4	98	31,8
albanski	3	1,0	13	4,2	182	58,9	111	35,9

Identitete in pripadnosti

V okviru sklopa, posvečenega vprašanjem identitete, samoopredeljevanja in pripadnosti, smo želeli ugotoviti:

- lokalno samoopredelitev posameznikov;
- stopnjo pripadnosti kraju bivanja, regiji, državi;
- stopnjo avtorefleksije lastne narodne pripadnosti (ali o lastni narodni pripadnosti razmišljajo oz. ali so na svojo narodno pripadnost "ponosni").

Tabela 34: Zase bi lahko rekel/a, da si:

Table 34: I personally would say that I am a/an:

	f	f%
Primorec	178	56,9
Istran	30	9,6
prebivalec Obale	52	16,6
Brkinec	8	2,6
Čič	2	0,6
Šavrin	3	1,0
drugo	35	12,7
SKUPAJ	273	100

Pri lokalni samoopredelitvi mladih prevladuje odgovor "Primorec" (65,9%), sledi "prebivalec Obale" (16,6%) in "Istran" (9,6%). Omenjene tri samoopredelitve v največji meri izberejo tudi odrasli, in sicer: "Primorec" (48,7%), "prebivalec Obale" (19,4%) in "Istran" (15,6%).

Mladi iz slovenske Istre izražajo močno pripadnost tako svojemu kraju bivanja (Izola, Koper, Piran), Obali kot celoti kot tudi Sloveniji. Skupno tako "zelo pripada" svojemu kraju kar 82,2% mladih, Obali kot celoti skupno 77,7% in Sloveniji skupno 79,6% mladih. Pri pripadnosti Evropi oz. svetu je opaziti manjši občutek

pripadnosti ter predvsem povečan odstotek tistih, ki "niti pripada, niti ne pripada". Se pa nepripadnost izrazito poveča pri pripadnosti Italiji in Hrvaški, tako 61% mladih "(sploh) ne pripada" Italiji in 64,4% "(sploh) ne pripada" Hrvaški. Tudi v teh primerih je odstotek nepredeljenih nekoliko višji (Glej tudi Gemezel Mikolič, 2001).

Odrasli s sorodnimi odstotki izražajo pripadnost svojemu kraju bivanja (63,5%), slovenski Istri (namesto termina Obali kot celoti) (48,%), Sloveniji (51,7%), Svetu (36,3%), Italiji (4,6%) in Hrvaški (5,3%).

Slovenci (ponovno in pričakovano) v večji meri kot Neslovenci pripadajo prvim trem navedenim kategorijam: svojemu kraju bivanja (st. značil. = ,000), Obali kot celoti (st. značil. = ,026) in Sloveniji (st. značil. = ,000).

Tabela 35: Kako močno čutiš, da pripadaš naslednjim območjem?

Table 35: How much do you feel that you belong to the following regions?

	ZELO PRIPADAM		PRIPADAM		NITI PRIPADAM NITI NE PRIPADAM		NE PRIPADAM		SPLOH NE PRIPADAM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
svojemu kraju bivanja	183	62,7	57	19,5	25	8,6	9	3,1	18	6,2
Obali kot celoti	130	42,6	107	35,1	49	16,1	4	1,3	15	4,9
Sloveniji	153	50,3	89	29,3	38	12,5	8	2,6	16	5,3
Evropi	62	20,3	112	36,6	90	29,4	20	6,5	22	7,2
Svetu	98	32,1	75	24,6	76	24,9	32	10,5	24	7,9
Italiji	11	3,6	43	14,2	64	21,2	57	18,9	127	42,1
Hrvaški	20	6,6	38	12,5	50	16,5	60	19,8	135	44,6

Mladi razmišljajo o svoji narodni pripadnosti. Skoraj polovica (48,2%) "včasih", 12,1% pa "pogosto". Vendar hkrati skoraj tretjina (31,6%) pravi, da o narodni pripadnosti ne razmišlja "nikoli". Neslovenci o svoji narodnosti razmišljajo pogosteje kot Slovenci (st. značil. = ,041).

Pri tem pa visok delež mladih izraža ponos do svoje narodne pripadnosti. 79,5% mladih meni, da so "zelo" ali "še kar ponosni" na svojo narodno pripadnost. Podatek je zanimiv, ker gre povečini za pripisano določnico, ki je posamezniku (načeloma) dodeljena z rojstvom v dano etnično skupino in potemtakem ni potrebno narediti ničesar, da bi si to pripadnost "pridobili". Četudi tako Slovenci kot Neslovenci izražajo narodni ponos, je le-ta v nekoliko večji (vendar ne statistično pomembni) meri izražen pri Neslovenih. Ta podatek pa posredno zavrača tudi mnenja tistih, ki izpostavljajo preniko

stopnjo (slovenske) narodne samozavesti in narodnega ponosa pri mladih.

Tabela 36: Ali kdaj razmišljaš o svoji narodni pripadnosti (to, da si Slovenec, Italijan, Hrvat idr.)?

Table 36: Do you ever think about you ethnic affiliation (that you are Slovene, Italian, Croatian, etc.)?

	f	f%
da, pogosto	38	12,1
da, včasih	151	48,2
ne, nikoli	99	31,6
ne vem	25	8,0
SKUPAJ	313	100

Tabela 37: Ali bi zase lahko rekel/a, da si ponosen/a na svojo narodno pripadnost?

Table 37: Could you say that you personally are proud of your ethnic affiliation?

	f	f%
da, zelo ponosen/a	142	45,7
še kar ponosen/a	105	33,8
nisem ponosen/a	14	4,5
sploh nisem ponosen/a	5	1,6
ne vem	45	14,5
SKUPAJ	311	100

Priseljeniške skupine, manjšina, medetnični odnosi, jezik in dvo/večjezičnost

V zaključnem delu ankete smo želeli izvedeti mnenja in stališča mladih v odnosu do problematik, ki se nanašajo na priseljeniške skupine, manjšino, medetnične odnose, in sicer v povezavi z jezikom in dvo/večjezičnostjo.

Mlade smo prosili za ocene naslednjih trditev:

1. Občine bi morale sprejeti omejitve priseljevanja ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije.
2. Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki.
3. Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije ogrožajo kulturo Primorske.
4. Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu.
5. Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik.
6. Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo.
7. Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi.
8. Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost.

Tabela 38: Kako zelo se strinjaš s sledečimi trditvami:
Table 38: How much do you agree with the following assertions:

	SE POPOLNOMA STRINJAM		SE STRINJAM		SE NITI STRINJAM NITI NE STRINJAM		SE NE STRINJAM		SE SPLOH NE STRINJAM	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Občine bi morale sprejeti omejitve priseljevanja ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije.	34	10,9	57	18,3	118	37,9	63	20,3	39	12,5
Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki.	155	49,8	104	33,4	34	10,9	11	3,5	7	2,3
Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije ogrožajo kulturo Primorske.	28	9,0	52	16,7	122	39,2	71	22,8	38	12,2
Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu	49	15,7	69	22,1	97	31,1	59	18,9	38	12,2
Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik.	38	12,3	66	21,4	94	30,4	78	25,2	33	10,7
Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo.	3	1,0	14	4,5	42	13,6	105	34	145	46,9
Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi.	32	10,4	101	32,8	116	37,7	39	12,7	20	6,5
Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost.	18	5,8	55	17,9	96	31,2	85	27,6	54	17,5

Odnos mladih do zgoraj navedenih trditvev je ambivalenten. Velika večina mladih tako soglaša z izjavo "Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki" (83,2% se z njo "popolnoma strinja" oz. "strinja"). Prav tako je pri stališčih do zadnjih treh trditvev moč opaziti naklonjenost v odnosu do več/dvojezičnosti. Z izjavo "Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo" se tako skupno "(sploh) ne strinja" kar 80,9% mladih, z izjavo "Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi" pa skupno "(popolnoma) strinja" 43,2% mladih, pri čemer ne smemo prezreti relativno visokega odstotka neopredeljenih (37,7% se "niti strinja, niti ne strinja"). Skoraj polovica (45,1%) mladih se prav tako "(popolnoma) ne strinja" z izjavo "Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost".

Če navedeni rezultati odražajo določeno tendenco k sprejemanju dvo/večjezičnosti kot pozitivne, pa odnos do trditve "Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik" te tendence ne potrjuje. Odgovori so v tem primeru razdeljeni na tretjine, približno tretjina mladih se z izjavo "(popolnoma) strinja" (33,7%), približno tretjina se "(popolnoma) ne strinja" (35,9%), tretjina pa je v odnosu do izjave neopredeljenih (30,4%).

Na podobno situacijo (razdeljenost odgovorov na približno tretjine) ob hkratnih relativno visokih odstotkih neopredeljenih naletimo pri treh trditvah, ki se dotikajo problematike priseljencev in medetničnih odnosov.

Z izjavo "Občine bi morale sprejeti omejitve priseljevanja ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije" se tako "(popolnoma) strinja" 29,2%, "(sploh) ne strinja" pa 32,8% mladih; neopredeljenih je kar 37,9%. Dalje, z izjavo "Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije ogrožajo kulturo Primorske" se "(popolnoma) strinja" 25,7% in se "(sploh) ne strinja" 35% mladih; ponovno je odstotek neopredeljenih izrazil visok, in to je 39,2%. In končno, z izjavo "Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu" se "(popolnoma) strinja" 37,8% in "(se sploh) ne strinja" 31,1% mladih. Neopredeljenih je 31,1%.

Neslovenci so trditvam, ki izražajo negativen odnos do priseljencev in drugih (tj. neslovenskih) kultur, izrazilo bolj nenaklonjeni kot Slovenci. Tako se izrazilo bolj kot Slovenci ne strinjajo z izjavami: "Občine bi morale sprejeti omejitve priseljevanja ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije" (st. značil. = ,000), "Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije ogrožajo kulturo Primorske" (st. značil. = ,000), "Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu" (st. značil. =

,002) in "Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik" (st. značil. = ,021).

Med odgovori mladih in odgovori odrasle populacije iz že omenjene raziskave (Sedmak et al., 2002) so opazne razlike. Mladi se v primerjavi z odraslo populacijo slovenske Istre tako v manjši meri strinjajo z izjavami: "Občine bi morale sprejeti omejitve priseljevanja ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije", "Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki", "Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu", "Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik", "Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi".

Se pa mladi v večji meri strinjajo s trditvami: "Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije ogrožajo kulturo Primorske", "Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo" in "Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost".

V nadaljevanju smo želeli izvedeti, v kolikšni meri mladi opazijo prisotnost drugih etničnih skupin (razen slovenske) v prostoru bivanja in ali se jim prisotnost drugih skupin zdi preveč, premalo ali ravno prav opazna.

Odgovori kažejo, da je opaznost drugih etnij različna glede na to, ali gre za italijansko avtohtono etnijo ali za priseljeniške skupine. 50% mladih meni, da je v javnem življenju italijanska manjšina "ravno prav opazna", medtem ko nezanimljivih 21,1% meni, da je "preveč opazna", in 12,3%, da je "premalo opazna". Pri vprašanju o opaznosti priseljeniških skupin je slika nekoliko drugačna, vendar za priseljeniške skupine ni slabša. Da je skupina priseljencev "ravno prav opazna" v okolju bivanja, meni nižji odstotek mladih, in sicer 27,3%, istočasno pa nekoliko višji odstotek meni, da je "premalo opazna" (17,2%). Da je ta skupina "preveč opazna", meni približno enak odstotek mladih kot v primeru italijanske etnije; le odstotek neodločenih je v tem primeru višji (33,8%) (Glej tudi Gomezel Mikolič, 2001).

Tabela 39: V javnem življenju slovenske Istre (mediji, prireditve, javne funkcije) je italijanska manjšina:

Table 39: In the public life of Slovene Istria (mass media, manifestations, public offices), the Italian minority is:

	f	f %
premalo opazna	38	12,3
ravno prav opazna	154	50
preveč opazna	65	21,1
ne vem	51	16,6
SKUPAJ	308	100

Tabela 40: V javnem življenju slovenske Istre (mediji, prireditve, javne funkcije) so priseljeniške skupnosti iz republik nekdanje Jugoslavije:

Table 40: In the public life of Slovene Istria (mass media, manifestations, public offices), the immigrant groups from the republics of the former Yugoslavia are:

	f	f %
premalo opazne	53	17,2
ravno prav opazne	84	27,3
preveč opazne	67	21,8
ne vem	104	33,8
SKUPAJ	308	100

Tudi pri omenjenih dveh vprašanjih je opaziti določeno stopnjo razlikovanja med odgovori mladih in odraslo populacijo: višji delež odraslih meni, da je italijanska manjšina v javnem življenju "ravno prav opazna", in sicer 66,1% proti 50%, istočasno pa več mladih meni, da je le-ta "preveč opazna" (21,1% proti 10,7%).

Slika je nekoliko drugačna, ko gre za prisotnost priseljeniških skupin: 50% odraslih meni, da je prisotnost le-teh v javnem življenju ravno pravšnja (in le 27,3% mladih). Višji so tudi odstotki odraslih, ki menijo, da je le-ta "premalo opazna" (24,8% proti 17,2%) in da je le-ta "preveč opazna" (23% proti 21,8%). Mladi pa so glede tega vprašanja v večji meri neodločeni (33,8% "ne vem" proti 1,8% pri odrasli populaciji).

Zadnja tri vprašanja so bila namenjena dvojezičnosti, (ne)potrebnosti obvladati italijanski jezik kot drugi uradni jezik okolja in (ne)potrebnosti učenja hrvaškega jezika v šolah.

Dvojezični napisi so po mnenju večine mladih "potrebni, a ne nujni" (58,1%) in za kar 26,5% "nujni". Več deklet kot fantov meni, da so dvojezični napisi nujnost (32% proti 18,9%), medtem ko več fantov meni, da so "potrebni, vendar ne nujni" (69,7% proti 49,7%). Se pa istočasno več deklet izreka za odgovor "nepotrebni" (11,6% proti 5,7%). Prejeti odgovori pa so sorodni odgovorom odrasle populacije.

Tabela 41: Dvojezični javni napisi v obalnih mestih so po tvojem mnenju:

Table 41: In your opinion, the public bilingual nameplates and road signs are:

	f	f %
nujni	82	26,5
potrebni, a ne nujni	180	58,1
nepotrebni	28	9
ne vem	20	6,5
SKUPAJ	310	100

Podobne odgovore prejmemo pri vprašanju, ali je za osebo, ki živi v obalnih mestih, znanje italijanščine nujno. Kar 67,7% meni, da je "potrebno, a ne nujno", in dodatnih 24,2%, da je "nujno". Se je pa več odraslih opredelilo, da je znanje italijanščine za tistega, ki živi v obalnih mestih, "potrebno, a ne nujno" (78,7%), in manj, da je "nujno" (18,7%).

Tabela 42: Za tistega, ki živi v obalnih mestih, je znanje italijanščine:

Table 42: For those living in littoral towns, the knowledge of Italian is:

	f	f%
nujno	75	24,2
potrebno, a ne nujno	210	67,7
nepotrebno	13	4,2
ne vem	12	3,9
SKUPAJ	310	100

Obratno od navedenega večina mladih meni, da je poučevanje hrvaškega jezika v šolah na območju slovenske Istre "nepotrebno" (46,5%); vendar jih istočasno 32,6% izraža prepričanje, da bi bilo poučevanje hrvaščine v šolah "potrebno, a ne nujno". Ponovno zasledimo razlike v primerjavi z odgovori odraslih, ki v večji meri zagovarjajo potrebo poučevanja hrvaščine v šolah slovenske Istre in v 58,4% menijo, da je le-to "potrebno, a ne nujno", ter v nekoliko manjši meri, da je le-to "nepotrebno" (39,2%).

Tabela 43: Poučevanje hrvaščine na šolah v slovenski Istri se ti zdi:

Table 43: Teaching Croatian in the schools of Slovene Istria seems to you:

	f	f%
nujno	14	4,5
potrebno, a ne nujno	101	32,6
nepotrebno	144	46,5
ne vem	51	16,5
SKUPAJ	310	100

ZAKLJUČEK

Kakšen je torej odnos mladih iz slovenske Istre do kulturnih fenomenov okolja, v katerem živijo, oz. kakšna je stopnja (ne)strpnosti in (ne)sprejemanja le-teh ter ali smo v primeru preučevane populacije priča medgeneracijski transmisiji vrednot?

Mladi iz slovenske Istre so relativno naklonjeni večjezičnosti in večkulturnosti svojega okolja, pozitivno vrednotijo in sprejemajo medetnično fuzijo v obliki narodno mešanih zakonov/partnerstev ter izražajo rela-

tivno visoko sprejemanje drugih jezikov in kultur.

Positiven odnos mladih do medkulturnega stika na najintimnejši ravni medosebnega življenja (tj. do narodno mešanega zakona) izpričuje visoko stopnjo sprejemanja občin medkulturnih stikov. To naklonjenost in sprejemanje je moč zaznati skorajda pri vseh odgovorih. Mladi v splošnem višje vrednotijo pridobljene določnice oz. karakterne lastnosti partnerja (vzajemno spoštovanje, ljubezen, telesno privlačnost, dobrosrčnost) kot pripisane določnice rase, vere in narodnosti. Pričakovano pa so fantje (na načelni ravni) bolj pripravljeni skleniti narodno mešan zakon, poleg tega pa so ga pripravljeni skleniti s širšo paleto narodno različnih maritalnih partneric.

Četudi mladi določnice narodne pripadnosti ne vrednotijo visoko, pa o lastni narodni pripadnosti vendarle vsaj občasno razmišljajo in so nanjo večinoma ponosni.

Mladi svoje okolje dojemajo kot strpno v odnosu do mešanih partnerstev, nekoliko manj strpno pa do priseljencev. Istočasno se v znatni meri opredeljujejo za jezikovni in kulturni pluralizem znotraj narodno mešanih družin in prenos obeh jezikov/kultur na potomce narodno mešanih tradicij. Pozitivno vrednotijo tudi večjezičnost okolja slovenske Istre in večjezičnost na splošno, čeprav pri tem pozitivno vrednotijo predvsem (uradno) dvojezičnost slovenskega in italijanskega jezika. Velika večina mladih meni, da sta znanje italijanskega jezika in pa obstoječi dvojezični javni napis bodisi nujnost bodisi potreba. Po drugi strani pa prevladuje stališče, da je uvedba hrvaškega jezika v šole na območju slovenske Istre nepotrebna.

Kulture, s katerimi se dnevno srečujejo, ocenjujejo kot med seboj enakovredne ter "še kar podobne", četudi se (ponovno) izkaže, da s podobnostjo mislijo predvsem podobnost med slovensko in italijansko ter med slovensko in hrvaško kulturo, pri čemer izkažejo manjše poznavanje ostalih kultur nekdanje Jugoslavije.

Četudi v splošnem vsi odgovori izpričujejo naklonjenost narodnemu in jezikovnemu pluralizmu in medkulturnemu sožitju, se omenjena pozitivna stališča znižajo, ko gre za priseljence. V odnosu do priseljevanja, priseljeniške problematike in priseljencev ni beležiti (izrazito) negativnih stališč, vendar se stališča (strinjanja, nestrinjanja in neopredeljenosti) pri vprašanih, ki merijo odnos do le-teh, delijo na tretjine.

Mladi, ki sodijo v kategorijo Neslovencev, so kulturnemu in jezikovnemu pluralizmu in drugim multi/interkulturnim fenomenom bolj naklonjeni. Pripravljeni so se poročiti s širšo paleto predstavnikov drugih narodnih skupin, v višji meri zagovarjajo jezikovni, predvsem pa kulturni pluralizem otrok narodno mešanih družin, bolj soglašajo z izjavami, ki izpričujejo multi-kulturnost okolja, in manj z izjavami, ki izražajo negativen odnos do priseljencev in drugih (tj. neslovenskih) kultur.

Če izvzamemo višjo pripravljenost fantov skleniti mešan zakon s predstavnicami različnih narodnih skupin, so dekleta nekoliko bolj naklonjena multi/interkulturalnim fenomenom slovenske Istre.

Ne nazadnje, odgovori mladih v splošnem odlikujejo vrednote in stališča odrasle populacije, kar potrjuje predpostavko o medgeneracijskem transferju vrednot in stališč v odnosu do (med)kulturalnih fenomenov okolja bivanja, vendar je istočasno med odraslo populacijo

opaziti višjo oceno strpnosti lastnega okolja do priseljencev in mešanih zakonov ter nekoliko večjo stopnjo sprejemanja dvojezičnosti.

Pričujoča raziskava v veliki meri potrjuje ugotovitve nekaterih predhodnih raziskav, izvedenih na območju slovenske Istre (Sedmak et. al., 2002) (Sedmak, 2002a, 2002b), o relativno visoki stopnji medkulturalne strpnosti in interkulturalne naravnosti avtohtonega in priseljeniškega prebivalstva slovenske Istre.

ATTITUDES OF THE YOUTH OF SLOVENE ISTRIA TOWARD INTERCULTURAL PHENOMENA OF LIVING ENVIRONMENT

Mateja SEDMAK

University of Primorska, Science and Research Centre of Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijeva 1
e-mail: mateja.sedmak@zrs-kp.si

SUMMARY

This article presents key findings of public opinion research that was carried out among high school population in the area of Slovene Istria during May – June 2002. The main goal of the research was to study attitudes of the youth of Slovene Istria toward their cultural environment with special emphasis to those social phenomena, which mainly delineate it. In the context of the above, we were mainly interested what are the attitudes of the youth toward: the multi-cultural and multi-lingual character of Slovene Istria, ethnically mixed marriages, cultural and linguistic pluralism and/or assimilation to predominant Slovene culture and/or language, immigrants and questions related to immigrant problems, etc.. The final goal of this research was to locate the level of (inter)cultural tolerance and acceptance, that is evidenced among the youth. The results of this research indicate, that the youth of Slovene Istria are relatively favourably inclined toward the multi-lingual and multi-cultural character of their environment, that they accept positively the inter-ethnic fusion in the sense of ethnically mixed marriages and that they express high level of acceptance of other cultures and languages. The youth experience their environment as tolerant to ethnically mixed marriages, but a bit less tolerant to immigrants. Although, in general, all of their responses show favourable inclination toward the inter-cultural posture and inter-cultural synchrony, one may notice a bit less positive attitudes (although not negative) toward the immigrants. Compared to Slovene youth, the youth from the category of non-Slovenians show more favourable attitudes toward the cultural and linguistic pluralism as well as toward other inter-cultural phenomena. It may be stated that, in general, responses given by the youth reflect values and attitudes of adult population, which confirms the hypothesis of inter-generational transfer of values and attitudes in relation to (inter)cultural phenomena of living environment.

Key words: youth, public opinion, Slovene Istria, ethnicity, ethnic heterogamy, culture, nationality, multilinguality, tolerance

LITERATURA

- Barth, F. (1970):** *Ethnic Groups and Boundaries: the Social organization of culture difference.* Bergen – Oslo, George Allen & Unwin.
- Breger, R., Hill, R. (1998):** *Cross-Cultural Marriage.* Oxford, New York, Berg.
- Eriksen, T. H. (1993):** *Ethnicity and Nationalism – Anthropological Perspectives.* London – Chicago, Pluto Press.
- Gomez Mikolič, V. (2001):** Etnični vidiki mladinske kulture v Mestni Občini Koper. *Annales – Series Historia et Sociologia*, 11, 2002, 2. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper. 531-546.
- Hollingshead, A. B. (1950):** Cultural Factors in the Selection of Marriage Mates. *American Sociological Review*, 15 (oktober 1950). 619-627.
- Sedmak, M. et al. (2002):** Identiteta slovenske Istre, 1. delovni zvezek, predstavitev rezultatov raziskave. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper.
- Sedmak, M. (2002a):** Kri in kultura. Etnično mešane zakonske zveze v slovenski Istri. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper.
- Sedmak, M. (2002b):** Dinamika kulturnih in identitetnih medgeneracijskih transmisij pri otrocih etnično mešanih družin. *Annales – Series Historia et Sociologia*, 13, 2003, 1. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper. 71-86.
- Štrukelj, I. (1986):** Mešani zakoni – sociološke in socialno-psihološke razsežnosti narodne eksogamije in jezikovne heterogamije (Raziskovalno poročilo). Ljubljana, Inštitut za sociologijo.